

ДЕРГАЧІВСЬКИЙ РАЙОН

Природні особливості району

Розташований у північно-західній частині Харківської області. Площа — 900,1 км². Населення — 98,6 тис. осіб, у тому числі міського — 69,7 тис. осіб. Щільність населення — 109 осіб/км².

В орографічному відношенні територія району приурочена до південно-західного схилу Середньоросійської височини. Поверхня — хвиляста рівнина з добре вираженим долинно-балковим рельєфом та розвинутою яружно-балковою мережею. Загальне пониження поверхні — у південному напрямку, максимальні відмітки висот в північній частині району — 220-222 м, мінімальні приурочені до заплав річок — 101,2 м (заплава р. Уда), 104,1 м (заплава р. Лопань).

Територію району включають в Середньоросійську лісостепову фізико-географічну провінцію, район міститься у недостатньо вологій, теплій агрокліматичній зоні.

Річки басейну Сіверського Дінця — Уда, Лопань, Харків. Збудовано Лозовеньківське водосховище (180 га), 42 ставки загальною площею водного дзеркала близько 300 га.

Найпоширеніші чорноземи типові (56 % площі району), темно-сірі опідзолені та чорноземи опідзолені, лучні солонцюваті ґрунти.

За лісорослинним районуванням територія району відноситься до зони Лівобережного Лісостепу. Лісовкрита площа складає 18,8 тис. га (лісистість — 22,9 %). Ліси та лісові насадження розташовані переважно на схилах ярів, балок, берегах річок та водойм. Значну питому вагу становлять лісосмуги. Переважають насадження дуба звичайного (близько 90 %), видів клена, липи серцелистої, сосни звичайної.

Відсоток природних та напівприродних територій становить 40,25.

В районі засновано 6 заказників місцевого значення (2 — ботанічних, 3 — ентомологічних і 1 — лісовий) та 2 ботанічні й 1 гідрологічна пам'ятки природи. Площа територій ПЗФ становить 188,5 га (0,21 % від загальної площі району).

Природні перлини

Гідрологічний заказник місцевого значення «Мохувате болото»

Болото знаходиться на другій піщаній терасі р. Уди в глибокій овальній котловині, оточений сосновим та дубовим лісами. Це унікальне для південно-східного лісостепу України реліктове верхове торф'яне болото, яке виникло 12-15 тисяч років тому на місці озера. Основу болота складає стародавня сплавина, яку утворюють білі або сфагнові мохи. На ній ростуть рідкісні для флори Харківщини бореальні види: журавлина болотна, шейхцерія болотна, росичка круглолиста, бобівник трилистий, вовче тіло болотне, пухівка вузьколиста тощо.

Існуючі території природно-заповідного фонду

ПРИРОДНІ ТЕРИТОРІЇ

БОТАНІЧНІ ЗАКАЗНИКИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

Личане

Номер в загальному переліку та на карті	157
Площа, га	36,0
Місце розташування	Біля с. Личане
Коротка характеристика	На схилах балки з типовою рослинністю суходольних і справжніх луків та угрупованнями прибережних видів в її днищі рясно зростають лікарські, декоративні та медоносні рослини
Відповідальний за охорону	Дергачівська райдержадміністрація

Слатинський

Номер в загальному переліку та на карті	201
Площа, га	18,9
Місце розташування	Біля с. Слатине
Коротка характеристика	В заплаві р. Лопань зростають рослинні угруповання справжніх луків з популяціями цінних лікарських рослин
Відповідальний за охорону	Дергачівська райдержадміністрація

ЛІСОВІ ЗАКАЗНИКИ МІСЦЕВОГО ЗНАЧЕННЯ

Лозовеньківський

Номер в загальному переліку та на карті	158
Площа, га	50,5
Місце розташування	Біля смт Мала Данилівка

Коротка характеристика	Лісові насадження, створені на розбитих пісках над-заплавної тераси в долині р. Лопань під керівництвом видатного вченого-агронома О. А. Колесова. Найстаріші штучні деревостани, що збереглися дотепер, мають вік понад 100 років. Наукова та екологічна цінність лісу визначається його розташуванням в лісопарковій зоні м. Харкова та захисними функціями. Це один з перших об'єктів наукових досліджень з лісомеліорації пісків. Учбова база Харківської державної зооветеринарної академії
Відповідальний за охорону	Харківська державна зооветеринарна академія

Ентомологічні заказники місцевого значення*Кущувате*

Номер в загальному переліку та на карті	64
Площа, га	5,6
Місце розташування	Біля с. Ветеринарне
Коротка характеристика	Заповідна територія розташована на південно-західному схилі балки. Рослинність представлена формаціями лучних степів і справжніх луків з участю рідкісних, лікарських і медоносних видів рослин. Тут збереглися фрагменти степових та лучних угруповань комах, трофічно і топічно пов'язаних з відповідною рослинністю. Виявлено декілька рідкісних видів, що занесені до Червоної книги України та Червоного списку Харківської області, в тому числі комахи-запилювачі (поодинокі бджолині, джмелі) та ентомофаги (наїзники, золотоочки, туруни, мухи-дзюрчалки)
Відповідальний за охорону	СТОВ «Кордон»

Старий сад

Номер в загальному переліку та на карті	114
Площа, га	5,0
Місце розташування	Біля смт Козача Лопань
Коротка характеристика	Місце поселення рідкісних та зникаючих степових бджолиних-запилювачів люцерни: рофітоїдеса сірого, мелітти заячої, видів евцер, галіктів, андрен
Відповідальний за охорону	Дергачівська райдержадміністрація

Великоярузький

Номер в загальному переліку та на карті	168
Площа, га	56,0
Місце розташування	Біля с. Алісівка
Коротка характеристика	Заповідна ділянка розташована на схилах яружно-балкової системи з фрагментами лучних степів та байрачного лісу. Місце поселення в межах порівняно невеликої території рідкісних для лісостепової зони угруповань степових, лучних, лісових та водних комах, в тому числі запилювачів кормових культур (люцерни, конюшини) та видів, занесених до Червоної книги України. Серед останніх є види, що пов'язані зі степовими (рофітоїдес сірий), лучними (джміль моховий, махаон) та лісовими (жук-олень, мнемозина) ценозами
Відповідальний за охорону	СТОВ «Україна»

Ботанічні пам'ятки природи місцевого значення***Пересічанський дуб***

Номер в загальному переліку та на карті	91
Площа, га	0,1
Місце розташування	Дергачівське лісництво, кв. 59, виділ 3
Коротка характеристика	Охороняється дерево дуба звичайного віком понад 250 років
Відповідальний за охорону	Данилівський дослідний лісгосп УкрНДІЛГА ім. Г. М. Висоцького

Південне

Номер в загальному переліку та на карті	196
Площа, га	14,7
Місце розташування	Данилівський дослідний лісгосп кв. 137, виділ 2; кв. 139, виділи 1,13
Коротка характеристика	В Данилівському дослідному лісгоспі створений дендрарій, де зростає багато видів деревних і чагарникових рослин. Серед них є місцеві листяні та інтродуковані хвойні породи. В складі трав'яного покриву зустрічаються види рослин, що підлягають особливій охороні
Відповідальний за охорону	Данилівський дослідний лісгосп УкрНДІЛГА ім. Г. М. Висоцького

Гідрологічні пам'ятки природи місцевого значення

Мохувате болото

Номер в загальному переліку та на карті	77
Площа, га	1,7
Місце розташування	Дергачівське лісництво, кв. 176, виділ 4
Коротка характеристика	Реліктове торф'яне болото, де ростуть рідкісні види рослин: журавлина болотна, росичка круглолиста, бобівник трилистий, вовче тіло болотне, види пухівки та сфагнум
Відповідальний за охорону	Данилівський дослідний лісгосп УкрНДІЛГА ім. Г. М. Висоцького

Території, що зарезервовані для наступного заповідання

№ з/п	Пропонований тип заповідання	Орієнтовна площа, га	Місце розташування	Характеристика об'єкта
92	Заказник ботанічний	266,0	Урочище Угор	Під покривом вікових дубів ростуть цінні лікарські рослини: конвалія звичайна, материнка звичайна тощо.
93	Заказник ґрунтовий	70,0	Біля сс. Кудіївка, Гоптівка	Крутосхили з рідкісними ґрунтами (чорноземи солонцюваті на щільних глинах)
96	Пам'ятка природи ботанічна	14,7	Південне л-во, кв. кв. 137, 138	Діброва природного походження, корінний деревостан віком понад 100 років

Території, які передбачено заповідати в складі екологічної мережі

№ з/п	Назва, категорія та тип території	Орієнтовна площа, га	Розташування	Характеристика
12	Гідрологічний заказник місцевого значення «Дворічний Кут»	115,0	Біля с. Дворічний Кут	Водно-болотні угіддя в місці злиття р. Уди та р. Криворогівка

№ з/п	Назва, категорія та тип території	Орієнтовна площа, га	Розташування	Характеристика
13	Гідрологічний заказник місцевого значення «Руськолозівський»	50,0	Біля с. Руська Лозова	Водно-болотне угіддя в долині р. Лозовенька
14	Орнітологічний заказник місцевого значення «Вільховий»	20,0	Данилівський держлісгосп, Липецьке лісництво, кв. кв. 67-74	Водно-болотне угіддя в долині притоки р. Харків

**МЕРЕЖА
ІСНУЮЧИХ ТА РЕЗЕРВОВАНИХ
ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ
ДЕРГАЧІВСЬКОГО РАЙОНУ**

